

Marijan F. Kranjc

Grozovita smrt Ivana Ruesa iz Sp. Dupleka 13. maja 1944 – končno razjasnjena!

Ivan Rues, občinski tajnik, Sp. Duplek, 1941

V nadaljevanju zgodbe o Jerneju Postraku iz Sp. Dupleka, katerega grob je hčerka Ljudmila po večletnem iskanju našla v Avstraliji, sem napisal na svojem spletišču zgodbo pod naslovom ***Četniški in oznovski zločin***, s vprašanjem: **Kdo je maja 1944 v Sp. Dupleku na grozovit način umoril Ivana Ruesa? Kdo je maja 1945 likvidiral njegovo soprogo Marijo in hčerko Heleno?**

Zgodbo so z ogorčenjem prebirali številni obiskovalci mojega spletišča, tudi tisti iz Dupleka in okolice, pa tudi pristojni organi RS, ki so preživelima članovima družine dodeli po zakonu določen status »žrtve vojnega zločina«!

Tako je pravici vsaj delno zadoščeno. Ne pa tudi interesu raziskovalcev. Na kraju spletnega članka sem namreč sebi in javnost zastavil naslednja vprašanja:

»Kdo bo do kraja raziskal omenjeni zločin umora Ivana Ruesa na grozovit način? Kdo je od vaščanov Dupleka pomagal dvema skrivačema (poznejših četnikov) in jima odklenil vrata v stanovanje družine Rues? Ali je

mariborska Ozna evidentirala, zakaj sta bili Marija in Helena Rues sploh aretirani, kdaj sta bili likvidirani in kje sta pokopani? Zakaj je sin Vili Rues 1956 zbežal v Avstrijo? Kdo je bil lovec, ki so ga prepoznali kot morilca Ivana Ruesa? Kakšna je bila usoda »pretepenega« orožnika Jožeta Glonarja? Itd. Kopica neprijetnih vprašanj, ki pa terjajo tudi odgovor in reagiranje organov pregona na javno zastavljena vprašanja«.

Družina Rues iz Sp. Dupleka, 1943

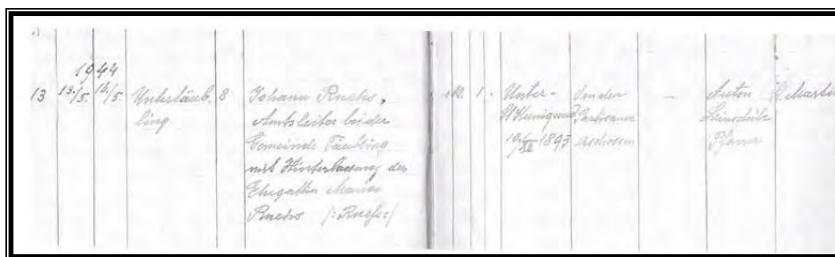
z leve: Hugo, Vili, Marija, Ivan, Pavlina in Helena

U odnosu na prvo vprašanje sem v članku zapisal, da so bili verjetni morilci Ivana Ruesa trije četniki, Josip Melaher - Zmagoslav, Milko Golob¹ in eden od njihovih pomagačev, zaradi maščevanja, ker so mislili, da jih je Rues prijavil Gestapu. Ker pa je še živeči četniški podnarednik »Rado« uporno zanikal, da bi to storili četniki, smo nadaljevali raziskovanje.

Iz pridobljenih arhivskih dokumentov in pričevanja domačinov, je končno prišlo na dan, da so **Ivana Ruesa ubili »goščarji« oz. partizani**. Zato prvotno navedbo o četniškem zločinu, radi zgodovinske resnice, seveda popravljam. Bivši podnarednik »Rado« je opravičilo sprejel in se mi prijazno zahvalil.

Prvi arhivski dokaz, ki delno nakazuje, kdo so bili eventualni morilci, je izvod iz knjige umrlih župnije sv. Martina iz Dupleka pod št. 13 z dne 13. maja 1944 za Rues Johanna, iz Sp. Dupleka št. 8, rojen 10. 12. 1893, v katerem piše : **»Ustrelili partizani«** (Von dem Partisanem erschossen).

¹ Milko Golob - Jožko, iz Zlatoličja, skrivač – četnik, pozneje (od junija 1943) pohorski partizan, zatem sekretar OK KPJ Ptuj, pooblaščenec Ozne na Ptuj (od marca 1945 do aprila 1946), Lendavi in Kopru, nazadnje sodnik v Mariboru. Objavil je spomine v ptujskem Glasu, o njem pisal tudi Mirko Fajdiga, avtor knjige Pohorski partizani 1943, Obzorja Maribor, 1985.

Izvod iz knjige umrlih župnije sv. Martina v Dupleku

Nr. 15

— Tötung, den 13. Mai 1944

Der Gemeindeangestellte Hans Rues — katholisch —

wohnhaft in Untertürkheim

ist am 13. Mai 1944 um 9 Uhr 57 Minuten in Untertürkheim erschossen worden.

Der Verstorbene war geboren am 10. Dezember 1893 in Gernsheim

(Standesamt) Herrant: Fritz Hinzmann v. 23/12/93, Vater: Schmiedemeister Hans Rues, katholisch, zuletzt wohnhaft in Gernsheim, Mutter: Magdalena Rues, katholisch, zuletzt wohnhaft in Gernsheim

Der Verstorbene war nicht verheiratet mit Maria Goring

Eingetragen auf mündliche — schriftliche Anzeige d. Gendarmerie-Postamt Würz, Tgl. Nr. 770/44.

D. — Anzeigende

Vorgelesen, genehmigt und unterschrieben

Der Standesbeamte in Gernsheim Martinjak

Todesursache: Der Tod hat durch Erschossen sofort ein

Eheschließung des Verstorbenen am 9. 1. 1915 in Gernsheim

(Standesamt) Herrant: Hinzmann Nr. 3, 1915

Kopija dokumenta občine Sp. Duplek

Ker je šlo za občinskega uradnika (nemške občine v Sp. Dupleku), smo upravičeno pričakovali, da bo njegova smrt evidentirana tudi v poročilih nemške žandarmerijske postaje v Koreni (Wurz). Tako sta v AS najdena dva ohranjena nemška dokumenta, ki ju objavljamo.

Dežurni žandar Grabner v prvem delu dnevnega poročila zapiše, da je bil 13. maja 1944 ob 00.30 **ustreljen Johann Rues** iz Sp. Dupleka št. 8, obenem pa so »**neznanci**«, oblečeni v uniformah vermanšafta, posadke protiletalskih (flak) topov in v civilni obleki, oboroženi s puškami, revolverji

in ročnimi bombami, ukradli 9 ročnih bomb, lovsko puško, revolver 6,35 mm in strelivo za oboje, razne obleke in perilo ter 37 volnenih odev.

V drugem delu poročila pa je zapisano: istega dne ob 02.50 je bil v kraju Ciglenice (Ziegelberg) ranjen v desno nogo poročnik Karl Schwarzl od drobncev ročne granate, ki so jo vrgli »isti banditi«!

Der Gend. Posten Wurz meldet zur Meldung vom 13.5.1944 um 6.20 Uhr, am 13.5.1944 um 15.35 Uhr durch BOW.d.Gend.Grabner:

a) 12.5.1944, 24 Uhr bis 6.30 Uhr des 13.5.1944. 10 M/3

b) Untertäubling Nr.8, Gemeinde Untertäubling, 44 am ostwärts der Kirche St.Nikolai.

c) 15

d) MPi, Gewehre, Pistolen, Handgranaten, Wehrmannschaftsuniformen, Plakunifor u. Zivil.

e) Amtsleiter der Gemeinde Täubling Johann Ruchs erschossen. 9 Stück deutsche Stihandgranaten, 1 Jagdgewehr, 1 Pistole, Kal. 6.35, samt Gesu gehöriger Munition, weilers Kleider und Wäsche, sowie 37 Stück Welldecken u. s. g. geräut.

f) Unbekannt.

g) 13.5.1944, 6 Uhr.

h) Erhebungstreife 1:2 sogleich an den Tatort abgegangen.

II

a) 13.5.1944, 0.30 - 2.30 Uhr.

b) Ziegelberg 55, Gemeinde Täubling, 47 am nordostwärts der Kirche St. Nikolai.

c) Wie Meldung I.

d) Bewaffnung wie Meldung I, da selben Banditen.

e) Karl Schwarzl, Leutnant, durch Handgranatensplitter am rechten Fuss schwer verletzt.

f) Unbekannt.

g) 13.5.1944, 6 Uhr.

h) Siehe Meldung I.

Aufgenommen durch: BOW.d.Gend.Dampf

Der Gend. Kreispostenführer: Gemeinde:

I. A. Böhm.

Hauptw.d.Gend. Graf

Kopija poročila žandarmerijske postaje v Koreni

V naslednjem nemškem žandarmerijskem dokumentu, ki povezuje uboj Ivana Ruesa in dejanje posestnika Huberta Schreinerja, je zanimiv podatek, da je šlo za **skupino 40-50 banditov!**

Po pričanju četniškega podnarednika »Rada« toliko četnikov maja 1944 sploh ni bilo!

Konzert 10/45

Gendamerieposten Wurz meldet am 13.5.1944 um 6.20 Uhr durch Wm. Böhm.

In der Nacht zum 13.5.1944 wurde der Amtsleiter der Gemeinde Täubling Johann Ruchs in Wurz von Banditen erschlagen. Gleich darauf überfielen sie den Grundpächter Hubert Schreiner in Ziegelberg Nr. 51, Gemeinde Täubling, wobei auch Handgranaten in Anwendung gebracht wurden. Anzahl der Banditen ca. 40 - 50. Der Tatort liegt ca. 2 km von der Ortschaft St. Martin und zwar in südwestlicher Richtung.

Aufgenommen durch: BOW.d.Gend.Dampf

Der Gend. Kreispostenführer: Gemeinde:

I. A. Böhm.

Hauptw.d.Gend. Graf

13.5.44
Täubling liegt ca. 2 km in südwestl. Richtung v. St. Martin.
40-50
Handgranaten in Anwendung
1 getötet, 1 schwer verletzt
13.5.-50
Erhebungstreife 1:2 sogleich an den Tatort abgegangen.

Kopija poročila žandarmerijske postaje v Koreni

Po vsej verjetnosti je šlo skupino (trojko) pohorskih partizanov², ki jo bo potrebno še uradno identificirati, saj vojni zločini ne zastarevajo!

Namreč, iz zaupnih pričevanj nekaj vaščanov iz Sp. Dupleka, je mogoče domnevati, da naj bi Ivana Ruesa umoril partizan (goščar) **Franc Kranjc (Krajnc)** iz Dvorjan³. Nekateri vaščani so si ga dobro zapomnili, ko je po osvoboditvi javno ustrelil nekega »Fižolčka«, s tem, da mu poprej ukazal naj beži na vrh nekega hribčka ... Ker ga je menda kasneje po glasu prepoznala dupleška vaščanka Žvorceva, je bila maja 1945 po Ozni zaprta in likvidirana. Dvoje Ruesovih mladoletnih otrok je sicer ostalo živih, vendar je malo verjetno, da bi danes domnevnega morilca prepoznali po fotografiji iz tistih časov... Pa vendar! Tudi to ni izključeno.

Tudi pokojni sin Vili je vedel kdo je morilec Ivana Ruesa. Ko ga je nekoč srečal na skupinskem lovu na Pohorju, ga je organizator nekako odstranil. Ni pa Vili hotel povedati drugim sorodnikom podatkov o domnevnem morilcu očeta, saj je že pred tem 1956 moral zbežati v Avstrijo. Starejši člani lovske družine v Dupleku se bodo morda še spomnili, kdo je bil tisti zagnan lovec ... Tudi skupnost borcev bo morala povedati svoje. Arhivi Ozne, tudi tisti v Beogradu, še niso povsem raziskani.

Kot se je že prej vedelo (pa molčalo), je morilski trojki odprl občinska vrata sostanovalec Ruesovih v občinski stavbi, **Mirko Štraus - Brko**, šofer in poznejši sodelavec pohorskih partizanov⁴, ki je menda pozneje pobegnil v Italijo. No, predhodno se je okrog leta 1947 skrival v Pulju. Kdo je bil tretji član morilske trojke, ni znano.

Po umoru Ivana Ruesa, se je soproga Marija z otroki preselila k sestri, Gorjupovi v Jarenino pri Pesnici. Selitev je opravil že omenjeni sostanovalec Mirko Štraus – Brko, saj je edini imel kamion. Maja 1945 je bila Marija s hčerko Heleno v Jarenini aretirana s strani Ozne in odpeljana v Šterntal, od koder se nista vrnili. Ni znano kje sta pokopani oz. likvidirani⁵. Če se njuna usoda, kot neposredni priči umora moža in očeta, Ivana Ruesa, poveže z likvidacijo Žvorčeve, ki je že po glasu prepoznala morilca Ivana Ruesa, potem je več ali manj povsem jasno, da je Ozna hotela zaščititi ne samo morilca Ivana Ruesa, ampak tudi sam zločin.

² Mirko Fajdiga v svoji knjigi Pohorski partizani 1943 podrobno opisuje akcije pohorskih partizanov samo do januarja 1944.

³ Sin trgovca iz Dvorjan, imel je še brata Mirka in Marjana. Bil je poročen z Zorko Dernovšek, pošto uradnico v Vurbergu, ki je prisluškovala telefonskim razgovorom nemškega poveljnika na gradu Vurberg in preko kurirja Vlada Preložnika posredovala podatke partizanom. Vir: Dupleške novice št. 14.

⁴ Mirko Fajdiga, Pohorski partizani 1943, Založba Obzorja Maribor, 1985, str. 342

⁵ Zdenko Zavadlav, oznovec iz Maribora, je v svojih spominih opisal likvidacije na Pohorju tudi hčerke nekega občinskega tajnika, pa je rodbina v tej zgodbi, objavljeni v Mladini, celo prepoznala usodo 18-letne Helene. Ker je ob tej priliki z morišča zbežal NN, moj kasnejši znanec iz Nemčije, so knojevci, preostalim prestrelili noge, da ne bi mogli zbežati ...

V pismu Večeru je leta 2006 Danijela Petrovič iz Maribora, bivša interniranka iz Šterntala, dejansko **prva javno opozorila** na grozovit umor Ivana Ruesa maja 1944, samo je zamenjala kraj (Slovenska Bistrica namesto Sp. Duplek), ko so ga pobili s puškinimi kopiti pred očmi cele družine, kasneje, po osvoboditvi pa so oznovci likvidirali še njegovo soprogo Marijo in starejšo hčerko Heleno. Predvidevam, da je pokojna gospa Petrovič zvedela za usodo Ruesovih ravno v Šterntalu od zaprte Marije in Helene Rues.

Tako so, na primer, l. 1944 v Slovenski Bistrici ponoči pred očmi vseh članov družine s puškinimi kopiti ubili moža in očeta treh otrok, g. Ruesa, verjetno samo zato, ker je bil oficir bivše kraljeve garde Jugoslavije. Starejšo hčerko pa so do golega obrili... Gospa Rues je po tem strašnem dogodku zbežala z otroki k svoji sestri v Jarenino. Leta 1945 pa so prišli ponjo in po starejšo hčer Heleno in ju odpejlali v neko klet, kjer so že bili zaprti Weingerlovi iz Pesnice. Potem jih nikoli več nihče ni videl.

Levo: Večer, Vaši odmevi, izvod, 2006
Desno: Marija in Ivan Rues, Maribor, 1939

Ivan Rues, po nemško Johann, tudi Hans, občinski tajnik, vsekakor ni bil niti nemčur niti folksdojčer, saj sem dokazal, da je bil podkovski mojster in titularni narednik Vojske Kraljevine Jugoslavije.

Čeprav je najprej veljalo, da je menda prav Ivan Rues naznanil Gestapu skrivališče prvih treh skrivačev⁶, poznejših četnikov: Josipa Melaherja, poveljnika, Mirka Knupleža, padlega in Milka Goloba, poznejšega partizana in pooblaščenca Ozne na Ptuju, je veljala predpostavka, da so Ivana Ruesa umorili četniki radi maščevanja.

Iz nemških dokumentov in prvih pričevanj domačinov, ki pa želijo ostati anonimni, pa nedvomno izhaja, da so to storili partizani oz »goščarji«, da bi na koncu radi prikrivanja morilca in samega umora Ivana Ruesa, Ozna

⁶ To je dejansko storila sorodnica Postrakovih iz Maribora, ki je bila tedaj slučajno na obisku pri rodbini v Sp. Dupleku.

hotela zabrisati sledove tega gnusnega zločina tako, da je likvidirale neposredne in tudi posredne priče!

Delno sem razjasnil tudi usodo orožnika **Jožeta Glonarja**. Nazadnje mi je svojo prejšnjo izjavo dne 11. 7. 2012 pisno ponovil takratni četniški podnarednik »Rado«.

Namreč, orožnik Glonar je streljal na Mirka Knupleža, tudi svaka od pokojnega »Radota«, ko je poskušal zbežati iz »Lisičjih jam« v Sp. Dupleku. Že mrtvemu skrivaču Knupležu je orožnik Glonar s puškinim kopitom dobesedno razbil glavo, da ga nazadnje ljudje niso niti prepoznali, kar je na neki način tudi rešilo njegovo družino pred nemškimi represalijami. No, četniki so zvedeli za Glonarjevo nehumano ravnanje, in po pričanju »Radota«, so ga jeseni 1944 obiskali na domu v vasi Jablance pri Koreni. Bil je tudi sam prisoten, ko so ga zasliševali in tudi pretepali. Glonar se je izgovarjal, da je Knuplež streljal na njega, pa se mu je zato tudi maščeval z udarcem po glavi, ker ni bil siguren, ali je mrtev ali ne. Četniki so mu zagrozili z ostrejšo kaznijo, če bodo ugotovili, da je lagal. No, že naslednji dan je Glonar zbežal v Avstrijo. »Rado« je tudi izjavil, da je 1947, ko se je vrnil iz emigracije, zvedel, da se je Glonar po osvoboditvi sicer vrnil iz Avstrije, vendar je pozneje »izginil« neznanokam, menda po zaslugi Ozne ...

Njegovi možni sorodniki iz vasi Jablance pri Koreni mi na pisna vprašanja sploh niso odgovorili.

Vendar je že tako, da resnica nazadnje vedno pride na dan ... Navadno se skriva v arhivih, pa tudi v spominu ljudi!